

LANTBRUKSHÖGSKOLAN
UPPSALA

VATTENDOMAR MED ANKNYTNING TILL BEVATTNING

I. En sammanfattning av avkunnade
ytvattendorar

Stig Svenmar

INSTITUTIONEN FÖR MARKVETENSKAP
AVDELNINGEN FÖR HYDROTEKNIK
STENCILTRYCK NR 95

UPPSALA 1976

ISBN 91-7088-625-3

LANTBRUKSHÖGSKOLAN

UPPSALA

VATTENDOMAR MED ANKNYTNING TILL BEVATTNING

I. En sammanfattning av avkunnade
ytvattendorar

Stig Svenmar

INSTITUTIONEN FÖR MARKVETENSKAP

AVDELNINGEN FÖR HYDROTEKNIK

STENCILTRYCK NR 95

UPPSALA 1976

ISBN 91-7088-625-3

FÖRORD

Det ökade intresset för jordbruksbevattning och det därmed förbundna stegrade behovet av vattenuttag för detta ändamål har aktualiserat delar av vattenlagen, som tidigare mera sällan tillämpats inom jordbrukssektorn.

Det förligger därför nu ett framträdande behov av en samlad överblick av bestämmelser i vattenlagen och i annan lagstiftning, som äger tillämpning vid vattenuttag för bevattning. En sådan översikt lämnades av hovrättsrådet Åke Wikner i nr 94 av denna stenciltrycksserie. I detta liksom i ett följande nummer belyses tillämpningen genom en sammanfattande redovisning av ett antal avkunnade vattendomar. Dessa sammanställningar har utförts av lantbrukskonsulent Stig Svenmar, Linköping, och samtliga arbeten ingår tillsammans med en rad andra frågor i projektet "Studier av vattenanskaffningsfrågor i samband med bevattning", vilket bearbetas vid lantbrukshögskolans avdelning för hydroteknik med undertecknad som projektledare. En arbetsgrupp med representanter för lantbruksstyrelsen, lantbruksnämnderna, naturvårdsverket, fiskeristyrelsen och lantbrukshögskolan under ordförandeskap av avdelningschef Henry Gustafsson medverkar som samordnare av olika aktiviteter inom projektets ram. Arbetet finansieras av Statens Jordbruksnämnd.

Projektledningen framför här ett tack till dem som på olika sätt medverkat vid tillkomsten av denna skrift. Sålunda har vattendomstolarna vid Södertörns tingsrätt, Växjö tingsrätt och Vänersborgs tingsrätt välvilligt ställt erforderligt underlagsmaterial till förfogande och docent John Sandsborg medverkat vid slutjusteringen av manuskriptet.

Uppsala den 22 december 1976

August Håkansson

INLEDNING

Det är först i samband med de senare årens kraftiga expansion av bevattningens omfattning, som domstolarna fått ansökningar om ytvattenuttag för egentlig jordbruksbevattning. Tidigare beviljade tillstånd har avsett trädgårdsbevattning. Den första ytvattendomen avseende jordbruksbevattning avkunnades sålunda 1974. Detta gör att det knappast hunnit utbildas någon egentlig praxis i handhavandet av sådana tillståndsfrågor.

För dem som sysslar med jordbrukets vattenfrågor och rådgivning i detta sammanhang kan det vara av intresse att få en överblick över de domslut som avkunnats. Sammanställningen upptar nästan samtliga domar avseende uttag av ytvatten för bevattning ordnade i tidsföljd. För närvarande är avsikten att ytterligare en tid följa utvecklingen på området och därvid göra sammanfattningar av principiellt mera intressanta domar, vilket material då kan fogas som lösblad till här föreliggande hålsigna häfte.

Redovisningen har givits en fast disposition under ett antal rubriker i avsikt att öka överblicken och möjliggöra en snabb orientering om förutsättningar och domslut. Självfallet kan inte de här lämnade korta sammanfattningarna ge tillräckligt underlag för ett ingående studium av mera komplicerade domar. Man bör emellertid kunna få en viss allmän uppfattning om hur dessa frågor hitintills handlagts av domstolarna. Den som önskar göra ett mera fördjupat studium av något avkunnat domslut, bör givetvis studera domen ifråga i sin helhet. Ingen av de här redovisade domarna har överklagats, varför någon provning i högre instans ej förekommit.

YTVATTENDOM (Y 1)

VÄXJÖ TINGSRÄTT VATTENDOMSTOLEN (SÖDERBYGDENS VATTENDOMSTOL) A 132/1951
AD 127/1948 (DOM 1951-12-14)

- Bakgrund** Bevattnings utfördes i en handelsträdgård.
- Sökande** En enskild person.
- Ansökan** Tillstånd begärdes för vattenbortledning ur Saxån med 500 l/min dock högst 270 m³ per dygn under sommarmånaderna och 150 m³ per dygn under vintermånaderna för bevattnings i handelsträdgård. Ansökan avsåg lagligförklaring av befintligt uttag.
- Bevattnings vid ansökningsstillfället** Vid ansökningsstillfället fanns redan bevattnings och pumpkapaciteten uppgick till 450 l per min.
- Motstående intressen** Fiskeristyrelsen påpekade ökad risk för saltvatteninträngning i ån vid vattenbortledning även om risken bedömdes som ringa. Jordbruksbevattnings och vattnings av djur nedströms uttagpunkten i Saxån kunde tänkas bli lidande genom saltvatteninträngning. Två enskilda personer hemställde om att domstolen måtte meddela föreskrifter så att bakström icke uppkom.
- Vattenutredningar** Av utredningar i målet framgick följande beträffande Saxåns vattenföring:
Normal högvattenföring	18 000 l/sek
Medelvattenföring	1 900 "
Vattenföring med 75 % varaktighet	600 "
Normal lågvattenföring	100 "
Lägsta lågvattenföring	20 "
- Domskaäl** De vattenmängder sökanden avledde och framdeles avsåg avleda ur Saxån bedömde domstolen som ringa i förhållande till åns vattenföring.
- Domslut** Domstolen berättigade sökanden att för framtiden bibehålla och nyttja den uppförda pumpanläggningen samt att ur Saxån avleda högst 500 l/min dock högst 270 m³ per dygn under sommarmånaderna och 150 m³ per dygn under vintermånaderna.

Tillståndshavare: En enskild person.

Tillståndstid: Ingen angiven.

Vattenmätningar: Inga angivna.

Oförutsedd skada: Kunde upptas till prövning senast 5 år efter det att domen vunnit laga kraft.

Övrigt: Sökanden skulle ersätta två enskilda personer deras kostnader i målet med 380 kr.

YT- OCH GRUNDVATTENDOM (Y 2)

VÄXJÖ TINGSRÄTT VATTENDOMSTOLEN (SÖDERBYGDENS VATTENDOMSTOL) A 7/1964
AD 74/1961 (DOM 1964-01-29)

- Bakgrund** Bevattnings utfördes i en handelsträdgård.
- Sökande** Ett dödsbo (en juridisk person).
- Ansökan** Begäran om vattenbortledning enligt följande:
- a) uttag av 250 m^3 grundvatten per dygn,
 - b) uttag av 100 m^3 ytvatten per dygn från ett floddike mellan Stora Harrie och Kärlingeån,
 - c) uttag av ytterligare 100 m^3 ytvatten per dygn från en annan plats i samma floddike under månaderna maj-september.
- Ansökan avsåg lagligförklaring av redan befintliga uttag.
- Bevattnings vid ansökningstillfället** Den sökande tog vid ansökningstillfället ut de vattenmängder han nu begärde lagligförklarade.
- Motstående intressen** Ett slakteri (Scan) hade i en tidigare deledom erhållit rätt att gräva om det aktuella floddiket in på sin mark för att därigenom förbättra grundvatteninfiltrationen vid Scans vattentäkt. Vid det uttag som nu begärdes skulle den beräknade infiltrationen bli mindre än förut hävdade slakteriet, som ansåg att dess verksamhet var av synnerlig betydelse för livsmedelsförsörjningen. Sökanden hävdade dock, att de få dagar det blev vattenbrist i det aktuella floddiket hade slakteriet avtal om leverans av reservvatten ($1\,000 \text{ m}^3$ per dygn) från intilliggande tätort, och blev därför ej utan vatten. Dessutom hade slakteriet reservoarer på sammanlagt $2\,000 \text{ m}^3$. Därtill kom att slakteriet saknade laga tillstånd att utnyttja ytvatten för infiltration.
- Vattenutredningar** Sökandens och slakteriets grundvattentäkter hade provpumpats samtidigt, varvid det visat sig att bägge parters grundvattenbehov kunde tillgodoses.
- Domskäl** Sökanden stod som ägare till de registerfastigheter där anläggningarna var belägna. Det till slakteriet lämnade tillståndet att omgräva floddiket hade icke förenats med någon rätt att verkställa infiltration. Domstolen ansåg att slakteriet under torrperioder kunde anlita tätortens vattenverk.
- Domslut** Domstolen lämnade sökanden rätt att:
- a) bibehålla begärt grundvattenuttag om 250 m^3 per dygn,
 - b) bibehålla den befintliga ytvattentäkten vid floddiket och därur avleda högst 100 m^3 per dygn,
 - c) bibehålla den ytterligare ytvattentäkten vid floddiket och därur under månaderna maj-september avleda högst 100 m^3 per dygn.

Tillståndshavare: Dödsboet. Rätten att tillgodogöra sig såväl grundvatten som ytvatten skulle dock vara knuten till den registerfastighet på vilket uttag idag ägde rum eftersom sökanden ägde flera registerfastigheter.

Tillståndstid: Ingen angiven.

Vattenmätningar: Inga angivna.

Oförutsedd skada: Kunde prövas senast 20 år efter det att domen vunnit laga kraft.

YTVATTENDOM (Y 3)

VÄXJÖ TINGSRÄTT VATTENDOMSTOLEN (SÖDERBYGDENS VATTENDOMSTOL) A 36/1969
AD 8/1969 (DOM 1969-05-22)

Bakgrund	Trädgårdsbevattning av ett villaområde planerades.
Sökande	En enskild person.
Ansökan	Vattenbortledning ur Ronnebyån begärdes för trädgårdsbevattning. Begärt uttag högst 150 m ³ per dygn under månaderna maj-oktober varje år.
Bevattning vid ansökningstillfället	Bevattning utfördes ej. Anläggningen skulle byggas.
Motstående intressen	Fiskeriintendenten hade föreslagit att intaget skulle förses med ett galler så att fisk ej kunde sugas in.
Vattenutredningar	Inga redovisade vattenutredningar i domen.
Domskäl	Ronneby kommun var innehavare av den fastighet på vilken pumpstationen planerades att uppföras, liksom utanförliggande vattenområde. Markägaren hade medgivit sökanden att vidtaga de ansökta åtgärderna.
Domslut	Domstolen lämnade sökanden tillstånd att anlägga och bibehålla det ansökta vattenintaget samt att under månaderna maj-oktober varje år bortleda högst 150 m ³ vatten per dygn.

Tillståndshavare: En enskild person.

Tillståndstid: Ingen angiven.

Vattenmätningar: Inga angivna.

Oförutsedd skada: Ingen angiven tid för anmälan av sådan skada.

YTVATTENDOM (Y 4)

VÄXJÖ TINGSRÄTT VATTENDOMSTOLEN (SÖDERBYGDENS VATTENDOMSTOL) A 35/1970
AD 2/1970 (DOM 1970-05-13)

Bakgrund	Trädgårdsbevattning av ett villaområde planerades.
Sökande	Två enskilda personer.
Ansökan	Vattenbortledning ur Ronnebyån begärdes för trädgårdsbevattning. Begärt uttag högst 150 m ³ per dygn under månaderna maj-oktober varje år.
Bevattning vid ansökningstillfället	Bevattning utfördes ej. Anläggningen skulle byggas.
Motstående intressen	Inga motstående intressen angivna i domen.

Vattenutredningar	Inga redovisade vattenutredningar i domen.
Domskäl	Domstolen ansåg att intaget borde förses med galler. Vattenintaget skulle ske på sökandens fastighet.
Domslut	Domstolen lämnade sökandena tillstånd att anlägga och bibehålla det ansökta vattenintaget samt att under månaderna maj-oktober varje år bortleda högst 150 m ³ vatten per dygn.
	<u>Tillståndshavare</u> : Två enskilda personer.
	<u>Tillståndstid</u> : Ingen angiven.
	<u>Vattenmätningar</u> : Inga angivna.
	<u>Oförutsedd skada</u> : Ingen angiven tid för anmälan av sådan skada.

YTVATTENDOM (Y 5)

VÄXJÖ TINGSRÄTT VATTENDOMSTOLEN (SÖDERBYGDENS VATTENDOMSTOL) A 52/1971
AD 15/1971 (DOM 1971-10-14)

Bakgrund	Trädgårdsbevattningsplanering av ett villaområde planerades.
Sökande	En enskild person.
Ansökan	Vattenbortledning ur Ronnebyån begärdes för trädgårdsbevattningsplanering. Begärt uttag högst 150 m ³ per dygn under månaderna maj-oktober varje år.
Bevattningsplanering vid ansökningsstillfället	Bevattningsplanering utfördes ej. Anläggningen skulle byggas.
Motstående intressen	Två bolag som representerade kraftverksintressena hade medgivit begärt uttag under månaderna maj-september.
Vattenutredningar	Inga redovisade vattenutredningar i domen.
Domskäl	Medgivande från kraftverksintressena inskränkte sig till månaderna maj-september. Ronneby kommun var innehavare av den fastighet på vilken pumpstationen planerades att uppföras, liksom utanförliggande vattenområde. Ett servitutsavtal hade tecknats mellan sökanden och markägaren om att få nedlägga och bibehålla en åvattenledning samt uttaga erforderlig vattenmängd.
Domslut	Domstolen lämnade sökanden tillstånd att anlägga och bibehålla det ansökta vattenintaget samt att under månaderna maj-september bortleda högst 150 m ³ vatten per dygn.
	<u>Tillståndshavare</u> : En enskild person.
	<u>Tillståndstid</u> : Ingen angiven.
	<u>Vattenmätningar</u> : Inga angivna.

Oförutsedd skada: Ingen angiven tid för anmälan av sådan skada.

YTVATTENDOM (Y 6)

VÄXJÖ TINGSRÄTT VATTENDOMSTOLEN AD 43/1971 DVA 13/1972 (DOM 1972-02-22)

Bakgrund	Trädgårdsbevattning av ett villaområde planerades.
Sökande	En enskild person.
Ansökan	Vattenbortledning ur Ronnebyån begärdes för trädgårdsbevattning. Begärt uttag högst 75 m ³ vatten per dygn under tiden maj-augusti varje år.
Bevattning vid ansökningstillfället	Anläggning var vid ansökningstillfället färdig bortsett från att pumparna ej hade installerats.
Motstående intressen	Fiskeriintendenten anförde att fiskeavgift borde utgå med 200 kr som ett engångsbelopp. Sökanden bestred detta.
Vattenutredningar	Inga redovisade vattenutredningar i domen.
Domskäl	Förutsättningar att föreskriva avgift enligt VL 2:10 förelåg ej enligt domstolens uppfattning. Ronneby kommun var innehavare av den fastighet på vilken pumpstationen uppförts, liksom utanförliggande vattenområde. Ett servitutsavtal tecknades mellan sökanden och markägaren om rätt att nedlägga och bibehålla åvattenledningen. Två kraftverksintressenter lämnade medgivande till ansökningsen.
Domslut	Domstolen gav sökanden tillstånd att anlägga och bibehålla det ansökta vattenintaget samt att under månaderna maj-augusti varje år bortleda högst 75 m ³ vatten per dygn.

Tillståndshavare: En enskild person.

Tillståndstid: Ingen angiven.

Vattenmätningar: Inga angivna.

Oförutsedd skada: Ingen angiven tid för anmälan av sådan skada.

YTVATTENDOM (Y 7)

VÄXJÖ TINGSRÄTT VATTENDOMSTOLEN VA 36/1972 DVA 64/1972 (DOM 1972-08-31)

Bakgrund	Trädgårdsbevattning av ett villaområde planerades.
Sökande	En enskild person.
Ansökan	Vattenbortledning ur Ronnebyån begärdes för trädgårdsbevattning. Begärt uttag högst 350 m ³ vatten per dygn under månaderna maj-september.

Bevattning vid ansökningstillfället	Bevattning utfördes ej. Anläggningen skulle byggas.
Motstående intressen	<p>Fiskeriintendenten yrkade att intaget skulle utformas så, att fisk ej kunde sugas in, samt att sökanden skulle erlägga fiskeavgift på maximala vattenuttaget enligt VL 2:10. Sökanden bestred emellertid skyldighet att erlägga fiskeavgift.</p> <p>Två bolag begärde ersättning för det kapitaliserade värdet av kraftförluster med ett engångsbelopp uppgående till sammanlagt 4 000 kr. Sökanden erbjöd sig att betala det begärda ersättningsbeloppet för förlorad kraft.</p>
Vattenutredningar	Inga redovisade vattenutredningar i domen.
Domskäl	<p>Förutsättningar att föreskriva avgift enligt VL 2:10 förelåg ej enligt domstolens uppfattning.</p> <p>En enskild person var innehavare av den fastighet på vilken pumpstationen planerades, liksom utanförhögande vattenområde.</p> <p>Ett servitutsavtal hade tecknats mellan sökanden och innehavaren av den fastighet där pumpstationen skulle anläggas. Detta servitutsavtal förutsatte, att villaföreningen liksom den upplåtande fastigheten erhöll vatten för trädgårdsbevattning.</p>
Domslut	<p>Domstolen lämnade tillstånd att anlägga och bibehålla det ansökta vattenintaget samt att under månaderna maj-september bortleda högst 350 m³ vatten per dygn.</p> <p><u>Tillståndshavare:</u> En enskild person.</p> <p><u>Tillståndstid:</u> Ingen angiven.</p> <p><u>Vattenmätningar:</u> Inga angivna.</p> <p><u>Oförutsedd skada:</u> Ingen angiven tid för anmälan av sådan skada.</p> <p><u>Övrigt:</u> Kraftverk ersättning å sammanlagt 4 000 kr skulle erläggas innan tillståndet togs i anspråk.</p>

YTVATTENDOM (Y 8)

VÄXJÖ TINGSRÄTT VATTENDOMSTOLEN VA 34/1973 DVA 36/1974 (DOM 1974-05-15)

Bakgrund	Sökanden önskade utföra trädgårdsbevattning.
Sökande	Nordvästra Mörrums Egnahemsförening, Mörrum.
Ansökan	Vattenbortledning ur Mörrumsån begärdes. Uttaget avsåg högst 170 m ³ vatten per dygn (5 000 m ³ /mån) under månaderna maj-oktober.
Bevattning vid ansökningstillfället	Bevattning utfördes ej. Anläggningen skulle byggas.

Motstående intressen	Fiskeriintendenten yrkade att intaget skulle utformas så att fisk ej kunde sugas in samt att en plomberad vattenmätare borde installeras.
Vattenutredningar	Inga vattenutredningar redovisades i domen.
Domskäl	Domänverket var innehavare av den fastighet på vilken pumpstationen planerades liksom utanförliggande vattenområde. Domänverket hade inget att erinra mot ansökan.
Domsut	Domstolen lämnade tillstånd att anlägga och bibehålla det ansökta vattenintaget samt att under månaderna maj-oktober varje år bortleda högst 170 m ³ vatten per dygn.

Tillståndshavare: Egnahemsföreningen.

Tillståndstid: Ingen angiven.

Vattenmätningar: En summerande vattenmätare skulle installeras och under bevattningssäsongen avläsas en gång i veckan. Då uttaget närmade sig det maximalt tillåtna, måste avläsning ske en gång per dygn. Mätvärdena skulle journalföras och hållas tillgängliga.

Oförutsedd skada: Ingen angiven tid för anmälan av sådan skada.

YTVATTENDOM (Y 9)

VÄXJÖ TINGSRÄTT VATTENDOMSTOLEN VA 57/1973 DVA 37/1974 (DOM 1974-05-15)

Bakgrund	Sökanden utförde trädgårdsbevattning.
Sökande	Påtorps samhällsförening upa, Ronneby.
Ansökan	Vattenbortledning ur Ronnebyån begärdes. Begärt uttag i medeltal 40 m ³ per dygn (1 200 m ³ /mån) dock högst 80 m ³ under ett och samma dygn. Uttagstid månaderna maj-september. Ansökan avsåg lagligförklaring av befintlig anläggning.
Bevattning vid ansökningstillfället	Anläggningen fanns redan anlagd.
Motstående intressen	Fiskeriintendenten hade synpunkter på intagets utformning samt menade att en plomberad vattenmätare skulle installeras. Vid huvudförhandlingarna framkom dock att risken för igenslamning var stor, varför yrkandet om vattenmätare återtogs.
Vattenutredningar	Inga vattenutredningar redovisades i domen.
Domskäl	Ronneby kommun hade medgivit, att anläggningen fick utföras under förutsättning av att berörda markområden på föreningens bekostnad återställdes i förutvarande skick. Kommunen var innehavare av den fastighet på vilken pumpstationen var belägen liksom utanförliggande vattenområde.

Domslut Domstolen lagligförklarade det anlagda vattenintaget och gav tillstånd att under månaderna maj-september bortleda i medeltal 40 m³ vatten per dygn, dock högst 80 m³ under ett och samma dygn.

Tillståndshavare: Samhällsföreningen.

Tillståndstid: Ingen angiven.

Vattenmätningar: Inga angivna.

Oförutsedd skada: Ingen angiven tid för anmälan av sådan skada.

YTVATTENDOM (Y 10)

SÖDERTÖRNS TINGSRÄTT VATTENDOMSTOLEN VA 11/72 (DOM 1974-11-07)

Bakgrund De sökande önskade bevattna 575 ha av skiftande grödor, dock huvudsakligen spannmål och oljeväxter (ca 500 ha). Om så skulle behövas var de sökande beredda att bygga ett s k Thomsonöverfall för mätning av åns vattenföring.

Sökande Nio enskilda personer (exklusive makar) varav sju var ägare och två helt eller delvis arrenderade den mark, som avsågs att bevattnas.

Ansökan Vattenbortledning från Sävåån begärdes för jordbruksbevattning. Det sammanlagda maximiuttaget angavs till 192 l/sek. Tillståndet söktes för en tid av 15 år.

Bevattning vid ansökningstillfället Av de sökande hade vid ansökningstillfället sju stycken redan bevattning medan två avsåg att anskaffa bevattningsanläggningar.

Motstående intressen Länsstyrelsen yrkade förbud mot bortledning av vatten när åns vattenföring understeg den för månaden normala. Yrkandet motiverades med hänsyn till sanitära förhållanden och naturvårdsintressen inom det berörda området. Fiskerikonsulenten, som bevakade ärendet främst med hänsyn till kräftbeståndet, ansåg att förslagsvis 1/3 av den normala lågvattenmängden borde kunna få bortledas.

En grupp om fem jordbrukare, som icke uppträdde som sökande, hävdade, att de också var i behov av att bevattna sina ägor (ca 150 ha) och yrkade att detta skulle beaktas vid behandlingen av nu föreliggande ansökan.

Vattenutredningar Enligt SMHI utgjorde Sävååns avrinningsområde 146 km² med en sjöprocent av 1.4.

Vattenföringarna hade av SMHI beräknats till följande ungefärliga värden:

	Maj	Juni	Juli	Aug
Normal medelvattenföring l/sek	2000	500	250	300
Normal lågvattenföring l/sek	900	250	120	150
Lägst lågvattenföring l/sek	200	40	20	20

Domskäl

Maximalt begärt vattenuttag utgjorde 192 l/sek. Magasinet i ån på den aktuella uttagssträckan kunde skattas till ca 10 000 m³. Effektiv bevattnings-tid ca 18 timmar per dygn. I praktiken torde uttag överstigande 100 l/sek som dygnsgenomsnitt vara sällsynta.

Bortledning av vatten i maj torde sällan förorsaka några problem. Under juni månad borde med hänsyn till naturvård och fiske uttaget i ån ej vara större, än att framrinningen översteg 100 l/sek.

Under juli och augusti vattnas normalt endast vallar och beten och uttaget kunde då som medeltal för dygn ej behöva uppgå till mer än högst 40 l/sek.

Tre huvudförhandlingar hade hållits i målet och det fanns anledning förmoda att bland sökandena nu återfanns alla för vilka bevattning var aktuell. Sökande måste samverka för att fördela vattnet under den tid då vattenföringen inte medgav fullt uttag. Domstolen ansåg att för stråsäd och oljeväxter borde vattenkvantiteten bestämmas till högst 35 mm/år, för övriga grödor till högst 70 mm/år.

För dem som ansökt att bevattna arrenderad jord kunde tillstånd endast avse den tid den sökande arrendatorn fortsatte att bruka den arrenderade fastigheten.

Domslut

De sökande gavs tillstånd att för årlig bevattning av stråsäd och oljeväxter med högst 35 mm, och för övriga grödor med högst 70 mm, framdeles bortleda vatten från Sävåån och dess biflöden. För en sökande, som begärt större uttag medgavs ett sammanlagt uttag om 120 mm under förutsättning av att vattentillgången var god och att ingen behövde begränsa sitt uttag.

Tillståndshavare: Tillståndet fick utnyttjas av ny brukare för de arealer som tillståndet avsåg. Tillståndshavarna skulle bilda och ingå i en förening med stadgar som reglerade angelägenheter i samband med bortledning av vatten ur ån.

Tillståndstid: Om så erfordrades, för att bereda även annan möjlighet att bortleda vatten, ägde vattendomstolen ompröva det nu givna tillståndet efter 1979 års utgång (dvs. efter 5 år). Före 1984 års utgång skulle dock de som tagit nu meddelat tillstånd i anspråk ej behöva vidkännas minskning med mer än 20 procent.

Vattenmätningar: Ett Thomsonöverfall skulle uppföras för mätning av framrinnande vattenmängd. Vattenbortledningen måste upphöra när vattenföringen vid mätöverfallet nedgick till följande värden:

Maj	100 l/sek
Juni	100 "
Juli	60 "
Augusti	60 "

När bevattning pågick och flödet vid mätstället understeg 200 l/sek måste mätning av framrinnande vattenmängd göras minst en gång dagligen samt värdet journalföras. Mätningen skulle ske när vattenståndet beräknades vara lägst under dygnet.

Oförutsedd skada: Kunde anmälas till vattendomstolen senast år 1984 (10 år).

Övrigt: Vattendomstolen kunde när som helst meddela kompletterande eller ändrade bestämmelser, utan att väsentligt inskränka medgivet vattenuttag.

YTVATTENDOM (Y 11)

VÄXJÖ TINGSRÄTT VATTENDOMSTOLEN VA 51/1974 DVA 51/1974 (DOM 1975-05-23)

Bakgrund	De sökande önskade bevattna ca 40 villafastigheter.
Sökande	Espedalens Villaförening, Ronneby.
Ansökan	Vattenbortledning ur Härstorpssjön begärdes för trädgårdsbevattning. Begärt uttag 1 600 m ³ per månad under tiden maj-augusti. Tillståndet begärdes för all framtid.
Bevattning vid ansökningstillfället	Bevattning utfördes ej. Anläggningen skulle byggas.
Motstående intressen	Fiskeriintendenten yrkade att intagsledningen skulle förses med lämplig sil för att förhindra insug av fisk. Ett dikningsföretag nedströms sjön ville förbehålla sig rätten till ersättning om den minskade vattenföringen i avloppsbäcken skulle innebära skada. Denna rätt ville man ha i 10 år, ett förbehåll som föreningen godtog. En privatperson yrkade att tillståndstiden skulle sättas till 5 år, samt att myndighet skulle kontrollera uttagen vattenmängd. Dessa senare krav motsatte sig dock föreningen.
Vattenutredningar	Enligt yttranden från såväl SMHI som lantbruksnämnden skulle den begärda vattenbortledningen ha en mycket ringa betydelse för sjöns vattenförhållanden även under extrema torrår.
Domskal	Kommunen hade medgivit att man på dennas mark fick bygga en pumpstation. Detta medgivande var dock icke knutet till viss eller vissa fastigheter tillhörande medlemmar i villaföreningen. Kommunens medgivande innebar inte, att man hade en sakrättsligt grundad rätt till vattnet, som kunde anses bestående för all framtid. Vattendomstolen fann ingen anledning att myndighet skulle kontrollera uttagen vattenmängd.
Domslut	Domstolen lämnade tillstånd att anlägga en pumpstation med intag och gav tillstånd att under månaderna maj-augusti bortleda högst 1 600 m ³ vatten per månad för trädgårdsbevattning. Vattenintaget skulle förses med lämplig sil. <u>Tillståndshavare</u> : Villaföreningen. <u>Tillståndstid</u> : 20 år från byggnadstidens utgång. <u>Vattenmätningar</u> : En summerande mätare skulle installeras vid intaget. Avläsning skulle ske en gång per månad och antecknas i särskild journal. <u>Oförutsedd skada</u> : Kunde upptas till prövning 10 år från utgången av byggnadstiden.

YTVATTENDOM (Y 12)

VÄXJÖ TINGSRÄTT VATTENDOMSTOLEN VA 42/1974 DVA 24/1975 (DOM 1975-05-30)

Bakgrund	De sökande önskade bevattna ett 45-tal villatomter.
Sökande	Sandens Villaförening, bestående av ett 45-tal villaägare.
Ansökan	Vattenbortledning ur Bräkneån begärdes för trädgårdsbevattning. Begärt uttag 1 500 m ³ per månad (genomsnittligt 50 m ³ /dygn) under tiden 15 maj-15 september.
Bevattning vid ansökningstillfället	Anläggningen fanns redan och begärdes nu lagligförklarad.
Motstående intressen	Fiskeriintendenten yrkade att dygnsuttaget skulle begränsas till högst 90 m ³ /dygn.
Vattenutredningar	Inga vattenutredningar redovisades i domen.
Domsäl	Kommunen hade tidigare medgivit att villaföreningen fick bygga pumpanläggningen. Medgivandet var dock inte knutet till viss eller vissa fastigheter tillhörande medlemmar i villaföreningen. Uttaget skedde på mark tillhörig kommunen och det var även denna som hade rätt till det vattenområde, där vattnet togs ut. Medgivandet från kommunen innebar inte att villaföreningen hade en sakrättsligt grundad rätt till vattnet, som kunde anses bestående för all framtid.
Domsut	Domstolen lagligförklarade det utförda vattenintaget (pumpstationen) och gav tillstånd att under tiden 15 maj-15 september bortleda högst 1 500 m ³ vatten per månad för trädgårdsbevattning.

Tillståndshavare: Villaföreningen.Tillståndstid: 20 år från det domen vann laga kraft.Vattenmätningar: En summerande mätare skulle installeras i pumphuset. Avläsning skulle ske en gång per månad och antecknas i särskild journal.Oförutsedd skada: Kunde upptas till prövning 5 år efter det att domen vunnit laga kraft.

YTVATTENDOM (Y 13)

VÄXJÖ TINGSRÄTT VATTENDOMSTOLEN VA 55/1974 DVA 25/1975 (DOM 1975-05-30)

Bakgrund	De sökande önskade bevattna ett 50-tal villatomter.
Sökande	Mölleskogs Vattenförening, bestående av ett 50-tal villaägare.
Ansökan	Vattenbortledning ur Bräkneån begärdes för trädgårdsbevattning. Begärt uttag 1 500 m ³ /mån (genomsnittligt 50 m ³ /dygn) under månaderna maj-september

Bevattning vid ansökningstillfället	Anläggningen fanns redan och begärdes nu lagligförklarad.
Motstående intressen	Fiskeriintendenten yrkade att vattenuttaget under september begränsades till högst 100 m ³ /dygn.
Vattenutredningar	Inga vattenutredningar redovisades i domen.
Domskaäl	Kommunen hade tidigare medgivit att vattenföreningen fick bygga pumpanläggningen. Medgivandet var dock inte knutet till viss eller vissa fastigheter tillhörande medlemmar i föreningen. Uttaget av vatten skedde på mark tillhörig kommunen och det var även denna som hade rätt till det vattenområde, där vattnet togs ut. Medgivandet från kommunen innebar inte att bevattningsföreningen hade en sakrättsligt grundad rätt till vattnet som kunde anses bestående för all framtid.
Domsut	Domstolen lagligförklarade det utförda vattenintaget (pumpstationen) och gav tillstånd att under maj-september bortleda högst 1 500 m ³ vatten per månad för trädgårdsbevattning. <u>Tillståndshavare</u> : Vattenföreningen. <u>Tillståndstid</u> : 20 år från det domen vann laga kraft. <u>Vattenmätningar</u> : En summerande mätare måste installeras i pumphuset. Avläsning skulle ske en gång per månad och antecknas i särskild journal. <u>Oförutsedd skada</u> : Kunde upptas till prövning 5 år efter det att domen vunnit laga kraft.
YTVATTENDOM (Y 14)	
VÄXJÖ TINGSRÄTT VATTENDOMSTOLEN VA 11/1974 VA 45/1974 VA 46/1974 VA 10/1975 DVA 53/1975 (DOM 1975-11-07)	
Bakgrund	De sökande önskade bevattna 265 ha, främst spannmålsgrödor (125 ha), vall (115 ha) och potatis (25 ha).
Sökande	Fyra enskilda personer (exklusive makar och barn), varav en var ägare och tre helt eller delvis arrenderade den mark som avsågs att bevattnas.
Ansökan	Vattenbortledning ur Kapellån begärdes för jordbruksbevattning. Det sammanlagda maximiuttaget gällde 17 l/sek som dygnsnitt. Det momentana uttaget avsåg 21 l/sek. Tillståndet begärdes för 10 år.
Bevattning vid ansökningstillfället	Av de sökande hade vid ansökningstillfället minst två stycken redan bevattningsanläggningar.
Motstående intressen	Kraftverksägarna (tre stycken) i det större vattendrag som Kapellån mynnar i (Svartån, Motala ström) yrkade i första hand indexreglerade årsersättningar motsvarande 80 % av beviljade uttag.

Några enskilda personer nedströms motsatte sig uttaget eller krävde be-
tryggande säkerhet för att miljömässiga värden icke skulle gå tillspillo.

Fiskeriintendenten motsatte sig inte den begärda vattenbortledningen men
föreslog att fiskeavgift skulle utgå samt att intagsledningarna skulle för-
ses med sil.

Vattenut- redningar

Enligt SMHI utgjorde Kapellåns avrinningsområde 320 km² och sjöprocenten
1.6.

	Maj	Juni	Juli	Augusti
Normal medelvattenföring l/sek	2500	900	500	700
Normal lågvattenföring l/sek	1000	400	250	250
Lägsta lågvattenföring l/sek	200	50	40	40

Domskäl

De sökande hade genom detaljerade kalkyler sökt visa, att företaget måste
anses vara tillåtligt ur allmän synpunkt.

Vattendomstolen menade, att bortsett från skada på utbyggd vattenkraft
borde någon menlig inverkan av de begärda uttagen ej uppstå.

Under maj månad torde inga problem uppstå när det gällde vattenföringen
i ån. Under augusti månad, då man kunde ha mycket lågt vattenstånd, be-
gränsades de begärda uttagen till ca 10 l/sek.

Fiskeavgiften skulle komma att uppgå till ett så ringa belopp (några kro-
nor) att man borde avstå från att föreskriva denna.

Vattenkraftsförlusterna, som de sökande var beredda att betala, ansåg
vattendomstolen skulle ersättas i pengar och utgå såsom ett kapitaliserat
engångsbelopp. De sökande erbjöd sig att som engångsersättning betala för
det vattenkraftsbortfall som skulle uppstå om 80 % av de begärda tillstånds-
mängderna utnyttjades (under våtår kanske inget eller blott en mindre del
av de begärda vattenmängderna kom att tas i anspråk). Kraftverksägarna
yrkade i första hand indexreglerade årsersättningar.

Domslut

De sökande gavs tillstånd att för årlig bevattning gemensamt under måna-
derna maj-juli ta ut högst 17 l/sek som dygnsgenomsnitt. För augusti högst
9 l/sek som dygnsgenomsnitt. Dessutom föreskrevs för var och en av de sökan-
de maximala uttag per dygn och månad under olika tidpunkter, varvid dock
gällde att de sammanlagt ej fick överstiga de ovan redovisade uttagen.

Tillståndshavare: Tillståndet att utnyttja de vattenmängder, som domen an-
gav, gällde ej för ny brukare på arrenderad jord.

Tillståndstid: 10 år från det domen vann laga kraft.

Vattenmätningar: Varje sökande skulle i en särskild journal anteckna tider
och vattenmängder vid uttag ur ån.

Oförutsedd skada: Kunde anmälas till vattendomstolen senast 12 år efter
dagen för domen (2 år mer än tillståndstiden).

Övrigt: De sökande skulle ersätta nedanförliggande kraftverksägare med ett
engångsbelopp beräknat efter kapitaliseringen 6 %, som för en 10-årsperiod
ger kapitaliseringsfaktorn 7.36. Kraftverksersättningen uppgick till ca
9 000 kronor (fallhöjd ca 50 m).

En kraftverksintressent krävde och tillerkändes rättegångskostnader med ca 1 500 kronor.

Ersättning för kraftverksförlust, rättegångskostnader osv. fick de sökande betala i proportion till de mängder vatten var och en begärt dom på.

YTVATTENDOM (Y 15)

SÖDERTÖRNS TINGSRÄTT VATTENDOMSTOLEN VA 19/75 (DOM 1976-02-05)

Bakgrund	Bevattnings med 30 mm/år av 125 ha åker med grödor av stråsäd och oljeväxter planerades.
Sökande	En enskild person, ägare av den fastighet, som avsågs att bevattnas.
Ansökan	Vattenbortledning från Lejstaån begärdes för jordbruksbevattnings. Uttaget avsåg 25 l/sek under månaderna maj-juni.
Bevattnings vid ansökningstillfället	Såvitt framgår av domen förekom ingen bevattnings vid ansökningstillfället.
Motstående intressen	Uppsala kommun bestred det begärda uttaget, då kommunen hade planer på att bygga ett reningsverk för 900 personer och utnyttja Lejstaån som recipient. Den nuvarande befolkningen inom det planerade verkets mottagningsområde utgjorde ca 600 personer. Det befintliga reningsverket lämnade en avloppsvattenmängd av ca 1 l/sek. Det nya beräknades lämna maximalt ca 8 l/sek. Utspädningen av avloppsvattnet bedömdes behöva vara 4 till 5 gånger. Om tillstånd till vattenbortledning skulle medges, förbehöll sig kommunen rätt till ersättning för eventuella merkostnader på grund av försämrade möjligheter till avloppsutsläpp.
Sökanden bestred dessa ersättningskrav.	
Länsstyrelsen i Uppsala län fann det angeläget att balansera vattenuttaget så att medelvattenföringen under varje 14-dagarsperiod inte kom att underskridas. Länsstyrelsen menade, att ett uttag större än 8 l/sek ej borde få ske under kritiska perioder, dvs. när vattenföringen vid den nedersta uttagpunkten understeg 500 l/sek.	
Sökanden menade, att detta krav skulle innebära, att han endast kunde vattna under våtar, dvs. då ingen bevattnings behövdes. Istället borde vattenföringen 75 l/sek, som utgjorde lågvattenföringen under juli, kunna utgöra ett gränsvärde enligt sökanden.	
Fiskeriintendenten menade, att förslagsvis ej mer än en tredjedel av normala lågvattenmängden borde få bortledas och föreslog en vattenhushållningsplan som innefattade samtliga berörda intressenter.	
Vattenutredningar	Enligt uppgifter från lantbruksnämnden utgjorde Lejstaåns avrinningsområde vid den nedersta uttagpunkten 110 km ² och vattenföringarna hade beräknats till följande (sjöprocenten enligt SMHI 0.2):
	Normal högvattenföring 9 500 l/sek
	Normal medelvattenföring 1 200 "
	Normal lågvattenföring juni 280 "
	Lägsta lågvattenföring juni 50 "

Domstolen anförde dock, att i jämförelse med av SMHI angivna värden för andra år i Uppsalatrakten framstod de av lantbruksnämnden beräknade värdena som för höga. Den normala lågvattenföringen under juni uppskattades istället till ca 150 l/sek.

- Domskäl** Sökanden hade åtagit sig att bygga ett Thomsonöverfall för mätning av vattenföringen.
- Ytterligare en jordbrukare uppströms sökandens fastighet tog vid ansöknings-tillfället ut upp till 11 l/sek för jordbruksbevattning. Denne markägare hade ej hört av sig under målets handläggning, och någon hänsyn till hans vattenuttag togs ej vid målets behandling.
- Domstolen ansåg såväl kommunens som fiskeriintendentens siffror på den vattenföring som rimligen borde upprätthållas vid lågvattenföring som något för låga (40 l/sek resp. 2/3 av lågvattenföringen).
- Domslut** Domstolen lämnade sökanden tillstånd att för årlig bevattning av 125 ha åker med 30 mm bortleda högst 25 l vatten per sekund med nedanstående inskränkningar.
- Tillståndshavare: Sökanden, en enskild person.
- Tillståndstid: Om så erfordrades för att bereda även annan möjlighet att bortleda vatten för bevattning ägde domstolen på ansökan ompröva det nu givna tillståndet efter 1981 års utgång. Före 1986 års utgång skulle dock tillståndshavaren ej behöva vidkännas minskning med mer än 1/3 av den vattenmängd han enligt denna dom fick bortleda under vattenbrist.
- Vattenmätningar: Ett Thomsonöverfall skulle uppföras och därefter besiktigas av person, som domstolen utsåg.
- Vattenbortledningen skulle upphöra då vattenföringen gick ner till 60 l/sek. Vid vattenföringar mellan 60 och 85 l/sek fick endast den vattenmängd uttas som översteg 60 l/sek. Tillståndshavaren hade att under pågående bevattning minst en gång dagligen avläsa vattenståndet och beräkna vattenföringen vid överfallet. Vid vattenföring lägre än 150 l/sek skulle värdena antecknas i loggar och förvaras i minst 10 år.
- Oförutsedd skada: Kunde anmälas till domstolen senast 1983.
- Övrigt: Byggnadstiden var begärd till fem år, vattendomstolen fastställde drygt två år.

YTVATTENDOM (Y 16)

SÖDERTÖRNS TINGSRÄTT VATTENDOMSTOLEN VA 50/75 (DOM 1976-06-03)

- Bakgrund** Sökandena önskade bevattna drygt 250 ha åker.
- Sökande** Två enskilda personer, ägare till var sin jordbruksfastighet på Gotland.
- Ansökan** Tillstånd begärdes, att ur ett samlingsmagasin i ett bäcksammanflöde få pumpa upp högst 200 l/s till en magasineringsdamm, som rymde ca 300 000 m³.
- Bevattning före ansöknings-till-fället** Dammen med tillhörande pumpanläggning hade färdigställt och också utnyttjats för bevattning, innan ansökan ingavs.

**Motstående
intressen**

Länsstyrelsen hävdade, att vallarna kring magasinet borde vara täckta av vegetation samt att magasinet aldrig skulle få torrläggas helt. En volym av 15 000 m³ vatten borde ständigt finnas kvar. Sökande gick med på dessa krav med det undantaget, att magasinet kunde behöva tömmas helt vid reparation.

Nedströms uttagpunkten låg mark, som utgjorde reproduktionsområde för uppvandrande havslaxöring. Ägaren till denna mark uttryckte farhågor för, att en rad liknande företag skulle etableras, varvid laxöringsbeståndet i vattendraget kunde komma till skada (vattendragets avrinningsområde var vid reproduktionsområdet 70 km² jämfört med 7 km² vid uttagpunkten för samlingsmagasinet). Under laxöringens lekperiod, tiden 1 oktober-15 november, yrkades förbud mot vattenbortledning. Detta yrkande bestreds av sökanden.

**Vattenut-
redningar**

Samlingsmagasinet, ur vilket man begärde att få ta vatten, hade vid uttagpunkten ett tillrinningsområde av ca 7 km². Årsmedelvattenföringen antogs uppgå till 6-8 l/s och km². (Avrinning motsvarande ca 200 mm/år.)

Domskäl

Sökandena uppgav den kapitaliserade vinsten av företaget till 102 000 kr för den ena fastigheten och till 192 000 för den andra fastigheten. Kalkylräntan sattes vid beräkningarna till 10 %. Domstolen godtog dessa uppgifter. Vad gällde laxöringen, ansåg vattendomstolen, att sökandena vid stora flöden under tiden 1 oktober-15 november skulle få leda bort vatten efter överenskommelse med ägaren till området för laxöringens reproduktionsområde. Kunde överenskommelse ej träffas, fick bortledning ske efter tillstånd av fiskerikonsulenten eller motsvarande tjänsteman.

Domslut

De sökande gavs tillstånd att för jordbruksbevattning på de fastigheter, som ägdes av sökandena vid ansökningstillfället, bortleda högst 200 l/s ur samlingsmagasinet vid bäcksammanflödet. Tillståndet gällde på nedan givna villkor.

Tillståndshavare: De två enskilda personer, som sökte vattendom. Tillståndet fick även utnyttjas av ny brukare på sökandens fastigheter.

Tillståndstid: Ingen angiven.

Vattenmätningar: Sökanden måste journalföra varje veckas sammanlagda pump-tid, den varje år bortledda vattenmängden samt luckställningen i en fördämning vid utloppet av nedanförliggande myr. Journalen skulle hållas tillgänglig för sakägare och myndigheter i minst 10 år efter utgången av det år, som journalvärdena avsåg. Bortledning av vatten fick ske endast när vattnet flödade över luckan i fördämningen vid utloppet av den nedanförliggande myren.

Oförutsedd skada: Kunde anmälas till vattendomstolen senast år 1981.

Övrigt: Vallarna till magasineringsmagasinet skulle förses med lämplig vegetation.

Bortledning under tiden 1 oktober-15 november fick ske först efter överenskommelse med ägaren till den fastighet där laxöringens reproduktionsområde var beläget. Kunde överenskommelse icke träffas fick uttag ske efter tillstånd av fiskerikonsulent eller motsvarande tjänsteman.

En vattenmängd av 15 000 m³ skulle ständigt finnas kvar i samlingsmagasinet, utom vid reparation, då det fick tömmas helt.

En mellan sökandena gjord överenskommelse, som reglerade skyldigheter och rättigheter i samband med drift, underhåll och uttag ur magasineringsmagasinet, medtogs som domsbilaga.

YTVATTENDOM (Y 17)

SÖDERTÖRNS TINGSRÄTT VATTENDOMSTOLEN VA 13/76 (DOM 1976-06-10)

- Bakgrund** En sökande önskade bevattna ca 40 ha åker (25 ha vall, 8 ha sockerbetor och 8 ha vårsäd).
- Sökande** En enskild person, ägare till den fastighet, som skulle bevattnas.
- Ansökan** Tillstånd begärdes att ur Ireån på Gotland för jordbruksbevattning få bortleda högst 4 l/s under tiden 1 maj-30 augusti.
- Bevattning före ansökningstillfället** Sökanden avsåg att påbörja bevattning. Under 1940-talet utnyttjade sökanden ån för bevattning och tog då ut ca 15 l/s.
- Motstående intressen** Fiskerilintendenten anförde bl a att Ireån i den fysiska riksplaneringen klassats som riksintresse. Ireån hyste Gotlands största öringsbestånd. Huvuddelen av den havsöring, som fångades runt Gotlandskusten, reproducerades från Ireån. Fiskerilintendenten avstyrkte bifall till ansökan.
- Gotlands läns hushållningssällskap, som arrenderade fiskerätten i Ireån för fångst av avelsöring, motsatte sig den begärda vattenbortledningen.
- Fiskerikonsulenten förklarade vid huvudförhandlingarna att om, trots fiskerilintressenas avstyrkan, det begärda uttaget skulle tillåtas, borde minst 30 l/s ständigt få passera förbi bortledningspunkten.
- Kammarkollegiet förfäktade i en skrivelse att företaget var otillåtligt enligt VL 2:3. Skulle domstolen anse att så ej var fallet, yrkades i andra hand en minimivattenföring av 30 l/s. Dessutom begärdes en prøvotid på 8 år under vilken fiskerilintendenten på sökandens bekostnad borde undersöka uttagets inverkan på öringsbeståndet.
- Sökanden hävdade, att under 40-talet, då vattenuttaget uppgick till 15 l/s, hade påverkan på åns vattenföring endast kunnat iakttagas vid extrem torka.
- Yrkandet om en minimivattenföring på 30 l/s bestreds, medan däremot 20 l/s godtogs. Likaså motsatte sig sökanden kollegiets yrkande om prøvotid och utredning.
- Länsstyrelsen i Gotlands län påpekade i ett yttrande, att Ireån i sitt nedre lopp hade ett rikt fågelliv med flera sällsynta fåglar, varför en minskning av sommarens minimivattenföring var olämplig inte enbart med hänsyn till laxöringen.
- Tiden för anmälan till vattendomstolen av oförutsedd skada begärdes av kammarkollegiet till 10 år, medan sökanden yrkade 5 år.
- Vattenutredningar** Viak angav i en utredning, som bland annat grundade sig på vattenföringsmätningar i ån, följande data för ån.

Nederbördsområde	157 km ²
Sjöprocent	3.5
Högsta högvattenföring	14 000 l/s
Normal " "	5 500 "
Normal medelvattenföring	800 "
Normal lågvattenföring	50 "
Lägst lägvattenföring	10 "

Dömskäl Sökanden uppskattade årskostnaden för anläggningen till ca 13 000 kr och merintäkten till ca 24 500 kr. För att erhålla nettovinsten, ca 11 500 kr, beräknades ca 25 000 m³ vatten åtgå. Vattendomstolen accepterade dessa beräkningar och ifrågasatte inte företagets lönsamhet.

En förutsättning för företaget var enligt vattendomstolens bedömning, att det begärda uttaget icke märkbart finge försämra förhållandena för åns havslaxöring, då detta kunde anses innebära en betydande förlust ur natur-skyddssynpunkt. Skedde ej bortledning när flödet nedströms uttagpunkten understeg 30 l/s, bedömdes laxöringsbeståndet bli opåverkat.

Ett mätställe för registrering av åns vattenföring ansåg domstolen vara nödvändigt.

Domslut Domstolen lämnade sökanden tillstånd att för jordbruksbevattning under tiden 1 maj-30 augusti från Ireån få bortleda högst 4 l/s på nedan givna villkor.

Tillståndshavare: Sökanden. Tillståndet fick även utnyttjas av ny brukare av fastighetens jordbruksmark.

Tillståndstid: Ingen angiven.

Vattenmätningar: Bortledning skulle upphöra om vattenföringen nedströms bortledningspunkten kom att ligga under 30 l/s.

Sökanden ålades att nedströms bortledningspunkten anordna och underhålla ett mätställe där vattenföringarna 30, 40 och 50 l/s kunde avläsas. När mätstället var fullbordat skulle det besiktigas. Den bortledda vattenmängden måste mätas med en summerande vattenmätare minst en gång i veckan under perioder med bevattning, och dessutom efter bevattningsuppehåll under mer än ett dygn. Mätresultaten skulle journalföras och hållas tillgängliga 2 år efter den tid inom vilken oförutsedd skada skulle anmälts till vattendomstol för prövning. Journalvärdena måste vara tillgängliga minst 10 år efter måttillfället.

Utfördes bevattning, och vattenföringen vid mätstället då underskred 50 l/s, skulle daglig avläsning göras av den framrinnande vattenmängden.

Oförutsedd skada: Kunde anmälas till vattendomstolen före utgången av år 1990.

Övrigt: Det nu meddelade tillståndet måste tas i anspråk senast före utgången av år 1980.

YTVATTENDOM (Y 18)

SÖDERTÖRNS TINGSRÄTT VATTENDOMSTOLEN VA 23/72 VA 67/74 VA 4/75
VA 23/76 VA 25/76 (DOM 1976-06-24)

Bakgrund Sökandena önskade bevattna ca 700 ha med huvudsakligen spannmål och oljeväxter (ca 600 ha).

Sökande Fem personer, varav fyra var fysiska personer och en juridisk. Två av de sökande arrenderade helt eller delvis den mark, som skulle bevattnas.

Ansökan Vattenbortledning från Fyrisån och Vendelån (biflöde till Fyrisån) begärdes för jordbruksbevattning. Det sammanlagda maximiuttaget angavs till 108 l/s och tidpunkten för varje uttag specificerades av var och en av de sökande.

Bevattning vid ansök- ningstill- fället	Av de sökande hade vid ansökningstillfället fyra stycken bevattning, medan en avsåg att påbörja bevattning under 1976.								
Motstående intressen	<p>Uppsala kommun bestred all vattenbortledning som kunde tänkas inkräkta på kommunens eget vattenuttag. Kommunen ägde genom vattendom rätt att för infiltration få bortleda högst 500 l/s i årsmedeltal dock högst 300 l/s. Denna dom var villkorlig, då vattenföringen nedströms bortledningspunkten ej fick minskas under 500 l/s. De sökande respekterade Uppsalas dom och var beredda att avstå från bevattning, när flödet uppströms kommunens uttagspunkt understeg 800 l/s. I övrigt hänvisade de sökande till att konkurrens enligt VL 2:35 andra stycket förelåg och att man därvid skulle beakta att kommunen hade långt framskridna planer på att leda över vatten från Tämnanen till Fyrisån, något som skulle lösa kommunens vattenförsörjningsproblem.</p> <p>Vattendomstolen påpekade dock, att prövning enligt VL 2:38 förutsatte ansökningar, som var föremål för samtidig behandling.</p> <p>Kammarkollegiet yrkade, att vattenbortledning icke skulle tillåtas om vattenföringen därigenom blev lägre än hälften av den för månaden normala med tanke på fiske och sanitära utsläpp.</p> <p>Fiskerintendenten menade, att den lägsta lågvattenföringen var av vital betydelse för åns svaga kräftbestånd. Ur allmän fiskerisynpunkt borde inte mer än en tredjedel av den framrinnande vattenmängden få bortledas, när åns flöde understeg den normala lågvattenföringen.</p> <p>Länsstyrelsen anförde att bortledningen inte fick medföra lägre vattenföring än 500 l/s nedströms kommunens uttagspunkt.</p> <p>Kommunen yrkade, att tillstånd till jordbruksbevattning skulle begränsas till en tid av 10 år. Även länsstyrelsen ansåg en tidsbegränsning lämplig. Sökandena motsatte sig tidsbegränsning.</p> <p>Kommunen föreslog, att bevattningsintressena skulle ingå i en bevattningsförening. Detta motsatte sig de sökande. Vattendomstolen menade dock, att en fast form för samverkan mellan olika bevattnare var nödvändig. Föreningen borde utformas så, att den även kunde omfatta jordbrukare, som framdeles erhöill tillstånd till vattenbortledning.</p> <p>Kommunen krävde att jordbrukarna skulle förse pumparna med summerande vattenmätare, medan jordbrukarna ansåg att en kontroll av uttagens storlek borde inskränkas till skyldigheten att föra journal över den tid pumparna varit i gång. Domstolen menade dock, att kostnaden för en summerande vattenmätare var blygsam och att den borde installeras.</p>								
Vattenut- redningar	<p>Vattenbyggnadsbyrån hade utrett vattensituationen i Fyrisån, varvid kommunen bl a utfört vattenföringsmätningar. Under 11-årsperioden 1965-1975 hade flödet uppströms kommunens uttagspunkt varit lägre än 1 000 l/s.</p> <table> <tr> <td>1</td><td>av åren under maj</td></tr> <tr> <td>4</td><td>" " " juni</td></tr> <tr> <td>9</td><td>" " " juli</td></tr> <tr> <td>10</td><td>" " " augusti</td></tr> </table> <p>Den studerade 11-årsperioden hade dock varit anmärkningsvärt nederbördsfattig.</p> <p>En sökande påpekade att kommunen vid dessa beräkningar inte beaktat, att ett 20-tal jordbrukare en längre tid bevattnat en åkerareal av ca 1 000 ha.</p>	1	av åren under maj	4	" " " juni	9	" " " juli	10	" " " augusti
1	av åren under maj								
4	" " " juni								
9	" " " juli								
10	" " " augusti								

Domskäl

Lantbrukarnas länsförbund i Uppsala län uppskattade för en sökande värdet på skördeökning genom bevattning till 350 kr/ha. Totalbåtnaden för dennes fastighet uppgick till $190 \times 350 = 66\,500$ kr, medan den totala årskostnaden för bevattning beräknades till 40 000 kr. Differensen 26 500 kr motsvarade vid en kapitalisering av 5 % ett belopp av 530 000 kr. Övriga sökanden förklarade att lönsamheten för dem i varje fall icke var lägre än som ovan angivits.

Vattendomstolen anförde, att vid ansökningstillfället förekom - utan tillstånd - en icke ringa bortledning för bevattning. Mot denna bakgrund syntes det lämpligt att tillstånden omprövades efter förslagsvis 10 år, en tid som normalt medgav avskrivning av den huvudsakliga kostnaden för en bevattningsanläggning. Efter 5 år borde en mindre omprövning av vattenuttaget kunna ske, om den icke rörde mer än 20 % av den kvantitet, som fick bortledas under tider med vattenbrist.

Uppsala kommuns möjlighet att leda över vatten från Tämnaren ansågs göra en tidsbegränsning av vattenuttaget omotiverat.

Domslut

De sökande gavs tillstånd att sammanlagt leda bort 108 l/s för en årlig bevattning med högst 35 mm på stråsåd och oljeväxter under tiden 1 maj - 30 juni. Övriga grödor fick man bevattna med högst 70 mm under tiden 1 maj - 1 augusti. Den totala bevattnade arealen uppgick till ca 700 ha. Tillstånden gällde på nedan angivna villkor.

Tillståndshavare: Meddelade tillstånd fick även utnyttjas av ny brukare.

Tillståndstid: Domstolen kunde fr.o. m. 1981 efter ansökan om vattenbortledning för jordbruksändamål ompröva de nu givna tillstånden. Före 1987 skulle de, som här erhållit vattendom inte behöva minska sitt uttag med mer än 20 % av den kvantitet de här givits rätt att bortleda vid situationer med vattenbrist. (En person, som före domslutet inkommit med ansökan om uttag för jordbruksbevattning skulle kunna tillåtas uttag på samma villkor, som gällde i denna dom.)

Vattenmätningar: Varje pump måste vara försedd med tillförlitlig summerande vattenmätare, som var fast monterad. Vattenbortledning fick ej ske, när flödet nedströms kommunens uttagspunkt underskred 500 l/s. Vid låga vattenföringar kunde från Uppsala kommun dagligen inhämtas uppgifter om vattenföring och kommunens bortledning av vatten. Tillståndshavarna skulle efter förfrågan upplysa kommunen om hur mycket bevattningsvatten, som togs ut.

Oförutsedd skada: Kunde anmälas till vattendomstolen senast 1982.

Övrigt: Tillståndshavarna skulle ingå som medlemmar i en förening med stadgar fastställda av domstolen.

Bortledning av det vatten kommunen avsåg överleda från Tämnaren fick ej ske.

Det här meddelade tillståndet skulle tas i anspråk före utgången av 1977 och kunde utnyttjas utan hinder av att domen icke vunnit laga kraft.

YTVATTENDOM (Y 19)

SÖDERTÖRNS TINGSRÄTT VATTENDOMSTOLEN VA 10/76 (DOM 1976-07-01)

Bakgrund

En sökande önskade bevattna 20 ha åker (16 ha vall och bete, 2 ha vårsäd, 2 ha potatis).

- Sökande** En enskild person, ägare till den mark som skulle bevattnas.
- Ansökan** Vattenbortledning ur Moån (Gävleborgs län) begärdes för jordbruksbevattning. Bortledningen avsåg en mängd om 37 l/s i ca 60 dagar under tiden maj-augusti.
- Bevattning före ansökningstillfället** Ett stationärt pumpaggregat fanns anskaffat. Bevattning torde också ha utförts före ansökningstillfället.
- Motstående intressen** Länsstyrelsen tillstyrkte uttaget men ansåg, att ett eventuellt tillstånd borde tidsbegränsas.
- Fiskeriintendenten föreslog, att vissa begränsningar föreskrevs för vattenuttaget samt att avgift skulle utgå enligt VL 2:10.
- Vattenutredningar** Enligt SMHI gällde följande data för Moån vid uttagspunkten.
Avrinningsområde	136 km ²				
Sjöprocent	3.2				
		maj	juni	juli	aug
Normal medelvattenföring l/s		2600	700	400	500
Normal lågvattenföring "		1200	300	200	250
Lägsta lågvattenföring "		250	50	30	30
- Domskaäl** Totalt beräknades det åtgå ca 80 000 m³ vatten om året, när bevattningsanläggningen utnyttjades i full utsträckning. Det begärda vattenuttaget bedömdes som högt i förhållande till den bevattnade jordbruksarealen. För att tillgodose anspråk från andra jordägare på att få bortleda vatten för bevattning borde ett tillstånd kunna omprövas efter viss tid.
- Domslut** Den sökande gavs tillstånd att i 60 dagar under tiden maj-augusti bortleda högst 37 l/s för bevattning på den redovisade arealen. Sammanlagt fick dock tas ut högst 80 000 m³/år.
- Tillståndshavare: Tillståndet fick även utnyttjas av ny brukare av fastighetens jordbruksmark.
- Tillståndstid: Om någon annan för bevattningsändamål ville bortleda vatten ägde vattendomstolen efter 1987 rätt att ompröva det nu lämnade tillståndet.
- Vattenmätningar: Den bortledda vattenmängden skulle mätas med summerande mätare, fast monterad på pumpen. Då bevattning skedde måste mätaren avläsas dagligen och värdena journalföras och hållas tillgängliga under minst 10 år efter måttillfället.
- Oförutsedd skada: Kunde anmälas till domstolen senast år 1982.
- Övrigt: Nu meddelat tillstånd till vattenbortledning skulle tas i anspråk före utgången av år 1977.

YTVATTENDOM (Y 20)

VÄNERSBORGS TINGSRÄTT VATTENDOMSTOLEN VA 42/75 DVA 44 (DOM 1976-09-14)

Bakgrund Cirka 400 ha stråsäd och oljeväxter samt högst 250 ha potatis skulle bevattnas.

Sökande	Tolv stycken jordbrukare bildade gemensamt handelsbolaget Sävarevatten, Johansson & Co. Detta handelsbolag sökte sedan vattendom tillsammans med Lidköpings kommun, som hade primär vattenrätt.
Ansökan	Ansökan avsåg bortledning av 420 000 m ³ bevattningsvatten ur Flisbäcken/Vänern under tiden 15 april-1 september samt godkännande av utförda intagsanordningar. Tiden för anmälan till vattendomstol av oförutsedd skada föreslogs till fem år. Dessutom yrkades verkställighetstillstånd.
Bevattningsföreläggningstillfället	De sökande hade redan byggt anläggningen och under en säsong utfört bevattning.
Motstående intressen	Några motstående intressen förelåg ej.
Vattenutredningar	Inga redovisade i domen. Vattenståndet i Flisbäcken var vid uttagpunkten direkt beroende av vattenståndet i Vänern.
Domskaäl	Kostnaderna för bevattningsanläggningen i sin helhet uppgick till ca 700 000 kr. I detta belopp ingick pumpstation med intagsledningar, tre pumpar om vardera 60, 60 och 40 hkr, samt 14 km nergrävda ledningar. Varje delägare hade en vattenmätare, som gav uppgift om uttagen vattenmängd. Det totala vattenuttaget, som begärts i domen, torde inte kunna överskridas med hänsyn till pumparnas kapacitet och befintliga rördimensioner.
Domsut	Vattendomstolen lämnade sökandena tillstånd att, för jordbruksbevattning under tiden 15 april-1 september utta 420 000 m ³ från Flisbäcken/Vänern samt godkände härför avsedda intagsanordningar.

Tillståndshavare: Rätten till vattenuttaget skulle för framtiden vara för-
enad med stadsägan nr 1 i Lidköping.

Tillståndstid: Ingen angiven i domen.

Vattenmätningar: För kontroll av vattenuttaget måste uppgifter om detta
finnas tillgängliga hos handelsbolaget.

Oförutsedd skada: Kunde anmälas till domstolen senast inom 5 år från det
domen vunnit laga kraft.

Övrigt: Det i denna dom beviljade tillståndet fick tas i anspråk utan hin-
der av att beslutet ej vunnit laga kraft.

YTVATTENDOM (Y 21)

SÖDERTÖRNS TINGSRÄTT VATTENDOMSTOLEN VA 17/76 (DOM 1976-09-23)

Bakgrund	En sökande önskade bevattna ca 17 ha åker, som till övervägande del användes för odling av specialgrödor (jordgubbar, färskpotatis, sockerbeter).
Sökande	En enskild person sökte vattendom för bevattning, dels av ägd åkermark, dels av arrenderad.
Ansökan	Vattenbortledning ur en fördämning i en bäck (på Gotland) begärdes för bevattning av i första hand specialgrödor. Uttaget avsåg tiden maj-september och skulle uppgå till högst 600 m ³ /dygn.

Bevattning före ansök- ningstill- fället	Den sökande hade redan utnyttjat bäcken för bevattning i 8 år.
Motstående intressen	<p>En enskild markägare utefter bäcken ansåg, att bevattning på dennes fastighet kunde bli aktuell i framtiden. Av detta skäl yrkade han tidsbegränsning av ett eventuellt tillstånd till 7 år, något som sökanden accepterade. Om så var möjligt önskades även inskrivet i domen en skyldighet för bägge parter att under en sjuårsperiod delta i ett gemensamt vattenanskaffningsprojekt. Sökanden understödde även detta önskemål.</p> <p>Gotlands kommun planerade att utnyttja en brunn vars influensområde kunde påverka den i detta mål berörda bäcken. Kommunen avsåg även att under 1976 ansöka om legalisering av den aktuella brunnen. Kommunen bestred sökandens uttag i den mån det skulle begränsa kommunens möjligheter att utnyttja sin brunn. Biföljs denna ansökan borde en provotid om 5 år tillämpas.</p> <p>Länsstyrelsen anslöt sig till kommunens yrkande om 5 års provotid.</p> <p>Sökanden bestred kommunens och länsstyrelsens yrkanden.</p>
Vattenut- redningar	Den aktuella bäcken rann upp i en källa ca 300 m uppströms den fördämning, där vattnet togs ut. Vattenmagasinet utgjordes av en fördjupning och breddning av vattendraget och rymde ca 3 000 m ³ . Tillflödet var under torra somrar ca 200 m ³ /dygn.
Domskal	<p>Den aktuella bäcken rann ut i ett större vattendrag omedelbart nedströms sökandens fastighet. Den ansökta vattenbortledningen bedömdes därför endast kunna påverka den ovan under "Motstående intressen" närmare omnämnda fastigheten.</p> <p>Sökanden, som sysselsatte i genomsnitt 10 personer per år på sin gård, hade en osedvanligt kapital- och arbetsintensiv jordbruksdrift.</p> <p>Eventuella motsättningar mellan kommunens och sökandens intressen fick lösas i det av kommunen aviserade målet om grundvattenuttag.</p>
Domslut	<p>Sökanden gavs tillstånd att, som ägare av en registerfastighet och arrendator av en annan för bevattning av ca 17 ha från den redovisade fördämningen i bäcken under tiden maj-september, bortleda i genomsnitt 200 m³/dygn dock högst 600 m³/dygn.</p> <p><u>Tillståndshavare</u>: Tillståndet fick utnyttjas av ny brukare av den angivna arealen.</p> <p><u>Tillståndstid</u>: Det nu meddelade tillståndet skulle vara gällande t.o.m. 1983-09-30 mot den enskilda person, som bevakat sin talan (se Motstående intressen). I övrigt ingen tidsbegränsning.</p> <p><u>Vattenmätningar</u>: Bevattningspumpen skulle vara försedd med fast monterad summerande mätare, som under bevattningssäsongen måste avläsas minst en gång i veckan. De avlästa värdena föreskrevs vara tillgängliga 10 år efter det år avläsningen skett. Dessutom skulle i journalen årligen antecknas storleken på den bevattnade arealen.</p> <p><u>Oförutsedd skada</u>: Kunde anmälas till vattendomstolen senast år 1986.</p> <p><u>Övrigt</u>: Det nu meddelade tillståndet fick tas i anspråk utan hinder av att domen ej vunnit laga kraft.</p>

Denna skriftserie, benämnd Stenciltryck, utges av Avdelningen för lantbrukets hydroteknik vid Institutionen för markvetenskap, Lantbrukshögskolan. Serien utkommer i fri följd och innehåller undersökningsresultat och annat material, som avdelningen funnit angeläget att redovisa, men som av olika anledningar ej befunnits möjligt att framlägga i tryck, exempelvis i den från institutionen utgivna tidskriften Grundförbättring. Sådana anledningar kan vara att ett arbete är för omfångsrikt att trycka, är av mera preliminär natur eller vänder sig till en för liten grupp av läsare.

Serien finns tillgänglig vid avdelningen, och enskilda nummer kan i mån av tillgång erhållas därifrån.

Adress: Lantbrukshögskolan, Inst. för markvetenskap, Avd. för lantbrukets hydroteknik, 750 07 Uppsala 7.

Address: Agricultural College of Sweden, Dept. of Soil Science, Div. of Agr. Hydrotechnics, S-750 07 Uppsala 7, Sweden.